

„A TERMÉSZET” előfizetési ára mellék-
lapjával, a „HALÁSZAT”-tal együtt:
egy évre 6 korona.
Csupán a „Halászat” egy évre 3 korona.

Állattani, vadászati és halászati folyóirat.

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én.

Szerkesztik:

DR. LENDL ADOLF

és

csikszentsimoni és ernyesi

LAKATOS KÁROLY.

Budapest, II., Donáti-utca 7.

A pusztuló állati és növényi élő kincsek megmentése Németországban.

Wetekamp, porosz országgyűlési képviselő, 1898 márcz. 30-án a porosz országgyűlésen beszédet mondott a természeti kincsek elpusztulásáról és idézve e sorok írójának idevágó köz'eményeit is, fölhívta a porosz kormányt, hogy minél előbb tegyen intézkedéseket a még megmenthető természeti emlékek megmentése érdekében. *Althoff* dr. a kultuszminis-
terium képviselőjében kijelentette, hogy mindazt, amit *Wetekamp* elmondott, a kormány előzékeny figyelemmel fogja megfontolni és egyszersmind köszönetet mondott azért, hogy erre az ügyre az országgyűlés figyelmét fölhívta.

A fölszólalás első látható eredménye az volt, hogy a porosz földmivelésügyi miniszter *Conwentz* tanárt, a danzigi tartományi múzeum igazgatóját, megbízta a Nyugat-Poroszországban még meglévő *erdészeti természetkincsek* föl kutatásával és összeírásával, mert nyilvánvaló, hogyha egyes erdőségeket eredeti állapotukban érintetlenül föntartanak, akkor az abban tenyésző állatok pusztulásának is eleje vehető.

Conwentz tanár, ki ily tanulmányokkal már előbb is foglalkozott, 1898. és 1899-ben bejárta a nyugat-porosz erdőségeket és segítségül kérve az erdészek tudását is, összejegyezte azokat az erdőségeket, melyek vagy szép nagy fa-példányaik, vagy ritka növényfajaik, vagy rendkívüli tájképi szépségüknél fogva nevezetese-
sek. De még minden egyes olyan fatörzset is lajstromba vett, melynek kivágása, vagy öreg kora, vagy történeti

emlékek, vagy más körülményeknél fogva kulturtörté-
neti helyrehozhatatlan veszteség volna. Tanulmányait 1900 elején bocsátotta közzé egy kis kötetben, melynek ez a címe: *Forstbotanisches Merkbuch*. A legnevezetesebb fa-példányokról fényképeket vett föl és ezek egy részét említett könyvében is reprodukálta.

Ezzel meg volt téve az első lépés. A többi már csak idő kérdése volt. Igen czélszerűen épen a kiválóbb erdőségek kijelölésével és ezeknek a fejszétől való megóvásával indították meg a munkát, mert tudták, hogy a németiség, mely különösen szereti a természetet, főképen az erdőért: a *deutscher Wald*-ért rajong, amelyben a német törzsek gyermekkorukat élték le az ó- és középkorban és amelynek az utóbbi időben nagyobb mértékben elharapódzó irtását már úgyis rossz szemmel nézte a lakosság egy része. Tehát lesznek nekik is olyan erdőségeik, melyeket ezután fejszének érintenie nem szabad, sőt amelyekben alkalmasint a vadászat is meg lesz tiltva örök időkre. És ezeken kívül lesznek még hatóságilag védett egyes fa-patriárkáik is, úgy mint őseiknek voltak a pogány vallástól megállapított szent fáik és az isteneknek szentelt erdőségeik. Mindez nagyon hat a germán törzsek lelki életére, mert egész mondakörük jóformán az őserdőkkel van összekötve; a lakosság egy része még nem is régen lépett ki az erdőségekből, illetve az erdők nem is nagyon régen fogytak el körülöttük és az atavizmus ebben az irányban még nem veszthette el befolyását idegrend-szerűkre.

Innen magyarázható ki az a nagy buzgóság, mely-
lyel a fölvetett eszméhez a német birodalom minden-

féle részében munkásokul csatlakoznak, nemesak egyesek, hanem a természettudományi társulatok is, melyek száma ott künn — miként tudjuk — olyan nagy, hogy ezt már némelyek meg is sokalják; megsokalják különösen napjainkban, mikor óriási erőfeszítések történnek bizonyos körök részéről, hogy a természettudományokat elnyomják, a napisajtóból kiküszöböljék, az iskolákban háttérbe szorítsák és a természettudományi ismeretek haszontalanságát, sőt állítólagos „csődjét“ úton-útfélen hirdessék. Ez az utóbbi igyekezet azonban ott künn, daczára annak, hogy igen hatalmas emberek vezetnek, nem bírt még annyi eredményt felmutatni, mint Ausztriában és Magyarországon.

Magában nyugati Poroszországban a *Conwentz*-féle „*Merkbuch*“ megjelenése óta 1900-ban nem kevesebb mint 40 olyan természeti emlékkincset kutattak föl, nagyrészt erdészek, tanárok stb., mely emlékek pusztítása kulturális veszteség volna. A többi porosz tartomány sem marad hátra. *Brandenburg* tartományban a berlini növénytanai társaság vállalkozott a megóvandó növénykomplexumok összeírására. A *hamburgi* területen *Brick* dr., az ottani növényvédelmi állomás vezetője, *Kassel*-ben az ottani természettudományi társulat, majnamelléki *Frankfurtban* a *Senckenberg*-féle természetvizsgáló társaság fogtak neki, hogy az ő vidékeik „*Merkbuch*“-jait elkészítsék, vagy legalább hasonló összeírásokat szerkesztsenek. *Keleti Poroszországban* a tartományi főnök küldött szét az erdészeti nevezetességek bejegyzésére szolgáló kérdőíveket és a beérkezetteket *Jentzsch* tanár dolgozta föl és már közzé is bocsátotta az ottani *Physikalisch-ökonomische Gesellschaft* kiadványainak VIII. kötetében, mindjárt illusztrációkat is csatolva munkájához. *Hesszen* nagyhercegségben a kormány utasította erdészeti közegeit, hogy a koruknál, szép növésüknél fogva, vagy történelmi nézőpontból nevezetes fákat, a kímélés elrendelhetése végett, jelentsék be.

Hasonló intézkedéseket indítottak meg *Braunschweigben* is. *Bajorországban* nemrég *Stützer* Fr. adott ki illusztrált munkát, melyben az összes bajor erdőségek legnevezetesebb fái ismertetve vannak, sőt ezek egyrészét az ő fotogrammai képében be is mutatja a közönségnek.

Azok, kik a mozgalom élén állanak, tudják, hogy csupán az erdővel még nincs elvégezve a dolog. Mert a természet élő szervezetei nemesak az erdőt népesítik be, hanem a fátlan területeket is és ezek eltűnével maguk is elpusztulnak. Sőt talán a fátlan területek, a síkságok állatai és növényei még nagyobb veszélyében forognak a végső kipusztulásnak, mint az erdőségekben élők; mert az erdészet újabb szervezete már öntudatosan és törvények alapján dolgozik az esztelen irtás ellen, míg a fátlan területek ősi szerves formacsoportjai minden ellenőrzés nélkül estek eddig áldozatul ekének és ásonak. Ilyen területek, különösen északi Németországban, a *puszták* (*Heude*) és a *tözeglápok* (*Moore*). Ezek védelme érdekében a porosz földmívelési minister, *Hammerstein* báró, 1900 máj. 14-én leiratokat intézett illetékes szakértőkhöz, így a brémai természettudományi társulathoz és külön *Weber* dr.-hoz, a lép-kísérleti állomás botanikusához. Érdekes ennek a leiratnak a szövege és megpróbáljuk tartalmát magyar fordításban visszatenni.

„*Wetecamp* tanár, országgyűlési képviselő, kezdeményezése az érdekelt állami hatóságokat annak a kérdésnek tárgyalására indította, hogy minő intézkedések útján lehetne az utókor számára megmenteni egyrészt az állat- és növényvilágnak, másrészt magának a föld természet-eredeti felületalakulásainak ama különösen jellemző jelenségeit, melyeket a földfelület folyvást terjedő gazdasági kihasználása létük végalapjaiban kiirtással fenyeget.

„Kérdésbe jó tehát az, hogy különféle jellemző talaj- és vegetáció-formákat a talajkulturából esetleg egészen

A rab- király szabadon.

(Fantasztikus állatregény.)

Írta: *Bárony István.*

(8. folytatás.)

Az elhagyatott.

Estefelé volt s a nagy hegyek sziklás orma a leszálló nap fényétől szinte égni látszott. Az ég derísen kéklött, de az erdei völgyek már egyetlen sugarat sem kaptak róla; azokban kezdődött az igazi, homályos este. Az a kevés felhő, ami itt-ott látszott a menybölt síkságán, tengerjáró bárkához hasonlított. Kis halászbárkához, melyet a vihar nagyon is kivert az óceánra s most eltévedve, tétovázva keresi a partot.

Két erdős hegyet messzenyúló öblös völgy kötött össze, amelyben a faóriások hallgatagon pihentek egymás mellett. A völgyben nem lehetett más neszt hallani, mint egy patak locogását, amint medrében a szikladarabokat esókolgatva, sietett ki, a távolos mezőség felé.

A föld itt dús volt nedvességben, növényéltető tulajdonságokban. A völgyek ezer esztendő óta szívták magokba a telelvény erejét és aczélosan, szívós akarattal igyekeztek felé, közelebb az élet ősforrásához, a naphoz.

Ez a vágy a legtöbb növénynyel közös. A naphoz való szerelem benne van már a csirában s megmarad a legvénebb fa-mammutokban is. Ültess négy magas fal közé egy csemétét s meglátod, mily kétségbeesetten siet nőni szegény, hogy minél hamarabb kijusson az árnyékból a felséges nap elé. Ebben a katlanszerű széles völgyben is ezért nőttek talán oly magasra a fák. A rengeteg jellege volt ezen az erdőn.

Végét járta a nyár s a teljes fejlettség után itt-ott jelelt a lassú visszaesés, a fonnyadás, ami a füvek és kórók egy részét éretté tette a meghalásra. A legszebb fán is volt már elnyűtt, kihasznált, betegségtől megtámadott, rozsdafoltos levél. A makkfák alatt sok hullott makk hevert, amit a szél rázott le.

Most szélesend volt s az erdőn alig pihegett egy kis levegőáramlás. A csöndben úgy rémlett, mintha a patak medréről nemesak a rendes egyhangú locogás hallatszanék. Mintha időnkint lubiczkolna benne valami a kis vízesés tájékán.

Vaddisznó nem lehetett, mert az a csöndes, álló vízben szeret hencseregni s az erdőben ilyen is volt a katlanok fenekén. Szarvas nem lehetett, mert a szarvas sokkal óvatosabb, semhogy fölösleges módon csapjon lármát. Kisebb állat pedig ekkora csapkodást, lubiczkolást nem művelhetett.

Hóhéznak, a vén hiúznak, nem hagyott nyugtot a kíváncsiság. Hátha mégis Agyaras nemzetségének valamelyik kövér fiatal tagja mulatozik ott? Hajh, ha azt hirtelen, titokban megfojthatná!... A macskafajbeliek nesztelenségével csúszott végig a sűrűsége s azután a faóriások közt folyvást földötet keresve, közeledett a vízeséshez.

Amint a medenczeszerű hajlat szélén kibukkant, megdöbbenve állt meg. A vízben egy fekete óriás nyugtalankodott; lelebukott, meg újra kiemelkedett s ilyenkor gyér és vörösbe árnyaló sötét szőrrel borított testrészeiről úgy hullott csöppenként a víz, mintha az eső esett volna.

Hóhér csak nézte egy darabig a különös fürdést s így szólta magában: — Ime a „*Czár*“, akinek az a híre, hogy még az oroszfiánal is megverekszik. Ő gorillasága bátorságát kedvem volna kissé próbára tenni.

kivonjunk, sőt czélszerű intézkedésekkel azt is meggátoljuk, hogy közvetlen szomszédságuk talajművelése olyan visszahatást gyakoroljon rájuk, melynek befolyása alatt őseredeti jellegüket elveszíthetnék.

Itt tehát nem csupán arról van szó, hogy egyes területeket jellemző természetes formájukban megtartsanak, hanem arról is, hogy ezeknek a védendő területeknek szomszédságában is megtöltsanak olyan művelési módokat, melyek a védelem eredményét kockáztathatnák. Ez az utóbbi intézkedés különösen a vizekre vonatkozik. Például a hód, mely Németországban még nem halt ki, csak úgy menthető meg, ha nemcsak tulajdonképeni lakóhelyét óvják meg a vízszabályozástól, hanem arra is ügyelnek, hogy a közvetlen szomszédságban se történjék olyasmi, mely a hódtelepek vizállását megzavarhatná. A tiszafával (*Taxus baccata*) ugyanígy vannak. Egyes éjszakkémet, még megmaradt tiszafakolóniák fölött valósággal Damokles kardja függ. Mert ez a kiháló faját ott tenyészik legbujábban, ahol a talaj állandóan nedves. Egyik legszebb tiszafaállabuk szomszédságában tó van és ha ezt a tavat lecsapolják, a tiszafakolónia végórája is megkondul. Már kérvényt is nyújtottak be a tó lecsapolhatása végett; de a lecsapolásból ezentúl nem lehet semmi.

1900 május és június hónapjaiban úgy a brémai természetndományi társulat, mint Weber dr. főzöveggyártó, beadták válaszaikat a földművelésügyi miniszterhez és e jelentéseik társulatuk kiadványai közt *Über die Herstellung von Naturschutzgebieten in Deutschland* (Védett természetes területek létesítéséről Németországban) címmel külön is kinyomatták. Mivel ebben már általánosabb, az összes természet-életre vonatkozó javaslatok vannak letéve, főbb pontjaikat ismertetem. A társulat elvileg kijelenti, hogy „azt az alap gondolatot, melynél fogva a jellemző természeti emlékeket (*Naturdenkmäler*) megfelelő nagy és czélszerű módon hatá-

rolt területeken örök időkre föntartsák és az utókornak örökségül hagyják, a lehető legmelegebben pártolja.“ „Megtartásuk a tudomány, művészet és népművelődésre nézve egyaránt fontos, míg elpusztulásuk következtében az ország területe egyre kietlenebbé válnék.“ Az adminisztrációt illetőleg hozzáteszik: „A kérdéses területeket és tárgyakat az államnak tulajdonául kell megszerezni. A kormányt továbbá törvény útján kell fölhatalmazni, hogy a magántulajdonban maradó efféle tárgyakat is megvédhesse az elpusztítástól vagy mélyebre nyúló átalakításoktól. A megóvandó kincsek kezelése, illetve a fölöttük való felügyelet legezészerűbben az erdészeti hatóságokra lenne bízandó, míg a legfelső, e téren való vezetést egy külön miniszteriális bizottságra kellene ruházni. Ezt a bizottságot közigazgatási hivatalnokokból és a tudomány embereiből kell megalkotni.“

(Vége következik.)

Sajó Károly.

A sárkány.

(Folyt. és vége.)

Szigfrid, a nyughatatlan vérű holland királyfi, elmegy világot próbálni, útja egy kovácshoz viszi, ki a szemrevaló legényt műhelyébe fogadja. Szigfridnek első dolga, hogy akkorát üt a kalapáccsal az üllőre, hogy az besülyed a földbe. Megharagszik a mester s nekimegy a legénynek, ez azonban vele együtt az egész műhelyét úgy helybenhagyja, hogy ugyancsak. Látva a mester, hogy nem jó vége lesz a dolognak, színleg kibékül Szigfriddel s megmutatva neki a nagy erdőt, elküldi, hogy amott a nagy hársfa tövében lakó szénégetőtől hozzon egy zsák szenet. Elmegy Szigfrid; ám a hársfa tövében levő barlangban nem holmi jámbor szénégetőre, hanem egy rémitő nagy sárkányra talál, mely meglátva őt, bősziúten nekirohan és szét akarja tépni. Szigfrid nem sokat gondolkozik, hanem a kezeügyébe eső fákat kirogatva, rádobálja a sárkányra s meggyújtva azokat, elé-

Az óriás majom megint elnyújtózott azon a lapos sziklán, amelyre felülről félföldnyi magasságból, mérsékelt eséssel ömlött a gyöngyös patakviz. Szemmel láthatólag kéjelgett. Halk, megelégedett dörmögést hallatott.

De csak rövid ideig maradt egy helyben, mert ámbar távolról sem volt a patak olyan hideg, mint a hegyi esermelyek és források, még sem állta a nagy majom sokáig ezt a hűvösséget, amihez képest a Kongó vize valóságos meleg fürdőt kínált valaha neki.

Az ezredéves fák közt rekedt, riasztó, rövid nyávogás hangzott; félig vakkanás, félig ordítás, ahogy néha a szerelmes puma szólongatja a társát.

A Czar, mintha villanyos ütés érte volna, felugrott s egyetlen szökéssel kint volt a parton. Jobbjával hatalmas, bunkósvégű husángot markolt; baljával pedig gyanakodva, indulatosan ütött egy párt széles mellére, amely kongott bele. Kis szeme fürgén járt ide-oda, borzasztó állkapcsát összecsatogtatta. Egész lényén rendkívül gyorsan feltámadt düh ömlött el. Hóhér nem is merte rögtön megmutatni magát. A bolond majom az első ingerültség hevében úgy vághatná hozzá a husángját, hogy eltörné valamijét, agyon is üthetné. Csak amikor percekig tartó hallgatás után látta, hogy a Czar megnyugszik s már nem villog úgy a szeme, mert megszólna a vastag fa mögött.

— Barátom, gorilla, ne légy izgatott, — én vagyok itt.

A Czar felröfönt: — Ki az az én? Ebadta! hogy mertél az imént megzavarni? (S megint megcsatogtatta a fogát.)

— Ne haragudjál Czar, kegyelmes jó uram, kezdte Hóhér. Azt gondoltam, kedves lesz neked az ismerős hang, aminőt annyit hallhattál régi hazád rengetegeiben.

— Régi hazám?! . . . ismételte a gorilla kissé ellágyultan, de egyszersmind fitymálással is nézve az épen előbújó hiúzra. — Mit tudhasz te arról. Ott a hozzád hasonló törpéknek „hallgass“ a nevék. Ott a párdueznál kezdődik az úr, a többi csöcselékép. De egy jó párduez annyi, mint tíz hiúz.

— Nono, kérlek, tán nagyon is becsmérelsz. Nem vagyok-e én az oroszlán rokona?

— Mit bánom én, ha amellet gyöngye vagy. Különb az oroszlánról sem sokat tudok. A mi utaink ritkán találkoznak. Az oroszlánnak inkább a bozót kell, amely síkságokat környez. Az ő prédája ott van. A nagy rengetegben oroszlánmódra vadászni nem lehet. Én ellenben az őserdőt szeretem. Én a járhatatlan sűrűséget is tudom járni. Én a pusztaságtól, sivatagtól fázom. De az oroszánt becsülöm, mert bátor. Ti többiek mindnyájan csak leskelődni, orvul támadni tudtok. Még a tigris is. Az oroszlán az egyetlen mindnyájatok között, aki felordítja a világot, amikor vadászatra indul.

A nap lement volt ekközben s az este árnyéka észrevétlenül takarta be az erdőt. Messziről mély, döngő ordítás hallatszott, amelyet a hegyek bűgő visszhanggal ismételtek.

— Hallod?! . . .

Ezt a gorilla mondta. Ő is, a hiúz is abba az irányba nézett. A Czar halkán folytatta. — A király ime indul. Ma korábban, mint máskor. Amióta a „Csikos fojtogató“ ezen a vidéken bolyong, sokkal nyugtalanabb a király, mint azelőtt.

— Azt mondtad az imént, hogy a király inkább szabad térségek környékét szereti, ahol kényelmesebben vadászhat. Mit keres akkor ebben az erdőben? kérdezte a hiúz.